

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ
Кафедра менеджменту та адміністрування

ДИПЛОМНА РОБОТА

Стратегічне планування соціально-економічного розвитку територіальної громади (на прикладі Меджибізької селищної ради, смт. Меджибіж, Хмельницький район, Хмельницька область)

Назва теми

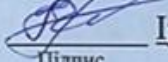
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі спеціальності

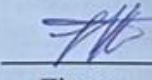
Освітня програма «Публічне управління та адміністрування»
Назва освітньої програми

КРПУА.020266.01.05.00
Шифр

Виконала студентка 4 курсу група ПУА-20-1 Ірина КОРНІЙЧУК
Шифр Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник канд. екон. наук Людмила КРИМЧАК
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер ст.. викладач Ірина ГРАБОВСЬКА
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри менеджменту та адміністрування Ніла ТЮРИНА
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

14 06 2024 р.

Хмельницький 2024

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	<u>управління, адміністрування та туризму</u>
Кафедра	<u>менеджменту та адміністрування</u>
Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
Галузь знань	<u>28 «Публічне управління та адміністрування»</u>
Спеціальність	<u>281 «Публічне управління та адміністрування»</u>
Освітня програма	<u>Публічне управління та адміністрування</u>

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 " 14 " 02 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Корнійчук Ірини Олександрівни

1. Тема роботи: Стратегічне планування соціально-економічного розвитку територіальної громади (на прикладі Меджибізької селищної ради, смт Меджибіж, Хмельницький район, Хмельницька область)

керівник роботи Кримчак Людмила Анатоліївна, к.е.н.

Затверджена наказом ректора університету від "15" *лютого* 2024 р. № 8

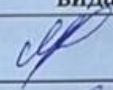
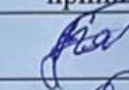
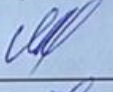
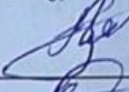
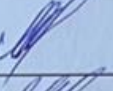
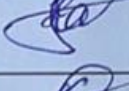
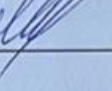
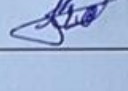
2. Строк подання студентом роботи на кафедру 15 квітня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи статті, монографії, навчальні посібники з заданої теми, статистична інформація підприємства, бухгалтерська звітність, інформація мережі Інтернет, тощо

4. Зміст пояснювальної записки: 1 Теоретичні засади планування соціально-економічного розвитку територіальної громади. 2 Загальна характеристика Меджибізької територіальної громади. 3 Планування стратегічних цілей розвитку в соціально-економічних сферах Меджибізької територіальної громади.

5. Перелік графічного матеріалу: 1. Переваги та недоліки перспективного та звичайного планувань. 2. Чисельність населення в населених пунктах Меджибізької селищної територіальної громади. 3. Статеві-вікова структура населення Меджибізької територіальної громади Хмельницького району Хмельницької області, 2023р. 4. Розподіл зайнятості населення Меджибізької територіальної громади за галузями господарства. 5. Трудові ресурси Меджибізької територіальної громади Хмельницького району Хмельницької області. 6. Структура економічно активного населення Меджибізької територіальної громади за статтю. 7. Характеристика житлового фонду Меджибізької територіальної громади. 8. SWOT-аналіз Меджибізької територіальної громади Хмельницького району Хмельницької області. 9. Стратегічні цілі розвитку в соціально-економічних сферах Меджибізької територіальної громади. 10. Організаційна структура Меджибізької селищної ради. 11. Динаміка статево-вікової структури населення Меджибізької територіальної громади Хмельницького району Хмельницької області.

6. Консультанти по проекту (роботі), із зазначенням розділів, що стосуються їх

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видано	Завдання прийнято
1. Теоретико-методичний	Кримчак Л.А.		
2. Дослідницько-аналітичний	Кримчак Л.А.		
3. Проектно-рекомендаційний	Кримчак Л.А.		
4. Нормоконтроль	Грабовська І.В.		

7. Дата видачі завдання 12.02.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів (розділів) дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми дипломної роботи	лютий 2024р.	викон.
2.	Одержання індивідуального завдання	лютий 2024р.	викон.
3.	Складання календарного плану графіка написання дипломної роботи	лютий 2024р.	викон.
4.	Підготовка до виконання дипломної роботи: підбір та вивчення літератури, участь у виконанні науково-дослідних робіт, інші заходи	березень 2024р.	викон.
5.	Уточнення теми дипломної роботи та календарного плану-графіка, виходячи зі специфіки базового підприємства, установи	березень 2024р.	викон.
6.	Підготовка першого розділу	квітень 2024р.	викон.
7.	Підготовка другого розділу	травень 2024р.	викон.
8.	Підготовка третього розділу	травень 2024р.	викон.
9.	Підготовка висновків	червень 2024р.	викон.
10.	Здача науковому керівнику	червень 2024р.	викон.
11.	Доопрацювання дипломної роботи з урахуванням зауважень наукового керівника	червень 2024р.	викон.
12.	Написання та оформлення роботи в остаточному варіанті	червень 2024р.	викон.
13.	Попередній захист дипломної роботи на кафедрі	червень 2024р.	викон.
14.	Одержання відгуку наукового керівника	червень 2024р.	викон.
15.	Одержання рецензії зовнішнього рецензента	червень 2024р.	викон.
16.	Захист дипломної роботи	червень 2024р.	викон.

Студент

 Підпис
Ірина Корнійчук
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник роботи

 Підпис
Людмила КРИМЧАК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

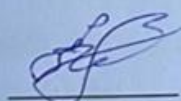
АНОТАЦІЯ

Корнійчук І. О. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку територіальної громади (на прикладі Меджибізької селищної ради, смт. Меджибіж, Хмельницький район, Хмельницька область). Керівник роботи – к.е.н. Кримчак Л.А. Дипломна робота бакалавра: 44 ст., 3 рисунки, 9 таблиць, 26 джерел посилання.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ, ЦІЛІ, РОЗВИТОК, ГРОМАДА, SWOT-АНАЛІЗ.

У дипломній роботі розкрито теоретичні засади планування соціально-економічного розвитку територіальної громади, також, на основі вивчення генеральних планів території, стратегії розвитку, затверджених соціально-економічних програмах та інших документів, звітностей, проведено аналіз стану соціально-економічного розвитку, розроблено стратегічні цілі розвитку в соціально-економічних сферах Меджибізької територіальної громади.

Здійснено оцінку ефективності економічного забезпечення соціально незахищених верств населення, освітньої, соціальної та медичної сфер. Проаналізовано існуючий ресурсний потенціал району, виявлено причини, які перешкоджають його реалізації, розкрито можливості регіону та пріоритетні напрямки розвитку за допомогою SWOT-методики.

Корнійчук І. О.

«15» 06 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	8
1.1 Поняття, суть і особливості стратегічного планування розвитку громади	8
1.2 Ключові підходи в плануванні стратегічного розвитку	13
1.3 Принципи стратегічного планування розвитку громади	15
2 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕДЖИБІЗЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	19
2.1 Структура, організація роботи та управління Меджибзькою територіальною громадою	19
2.2 Аналіз стану соціально-економічного розвитку Меджибзької територіальної громади	24
2.3 Swot-аналіз Меджибзької територіальної громади	32
3 ПЛАНУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ РОЗВИТКУ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СФЕРАХ МЕДЖИБІЗЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	34
3.1 Розроблення стратегічних цілей розвитку в соціально-економічних сферах Меджибзької територіальної громади	34
3.2 Історико-культурна спадщина Меджибзької територіальної громади як стратегічна ціль розвитку	37
ВИСНОВКИ	39
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	41

ВСТУП

Сьогодні у військовий стан місцевій владі доводиться зіткнутися з великою кількістю складних, гострих проблем, від яких залежить життєзабезпечення територіальної громади. Тому вирішення поточних питань потребує багато зусиль та ресурсів, не залишаючи часу і можливості подумати про майбутні перспективи, про доцільність владних дій у контексті підвищення конкурентоспроможності території та створення умов для її інноваційного розвитку у майбутньому. Це спричиняє накопичення проблем, не створюється основа якісних перетворень, іноді втрачаються потенційні конкурентні переваги території.

Тому, коли місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування працюють у самостійному, доволі чітко окресленому полі відповідальності, розвиток території стає, насамперед, справою самої територіальної громади. Це й зумовлює потребу та перспективність запровадження стратегічного планування на місцевому рівні саме в умовах, що існують нині в Україні.

Актуальність теми роботи полягає у стратегічному плануванні, яке не є просто копіюванням досвіду країн Західної Європи, навпаки, органи місцевого самоврядування отримують у своє розпорядження ефективний індивідуальний інструмент, який дає можливість підготуватись до майбутніх зовнішніх і внутрішніх викликів.

Метою дипломної роботи є вивчення теоретико-методологічних засад щодо планування та забезпечення сталого розвитку соціально-економічних питань на прикладі Меджибізької територіальної громади.

Відповідно до мети, варто виділити основні завдання:

- визначити сутність та розглянути ключові підходи та принципи планування стратегічного розвитку громад;
- дослідити аналіз стану соціально-економічного розвитку громади;

- провести SWOT-аналіз Меджибізької територіальної громади;
- розробити стратегічні цілі розвитку в соціально-економічних сферах на прикладі даної громади.

Об'єктом дослідження є процес стратегічного планування соціально-економічним розвитком Меджибізької територіальної громади

Теоретичному та методологічному аспектам концепції сталого розвитку присвятили свої роботи такі вчені, як: Б.Данилишин, С.Дорогунцов, З. Герасимчук, О.Гальцова, В.Захарченко, В.Міщенко, В.Коваль, О.Новоторов, М.Паламарчук, Б.Патон, О.Покатаєва, В.Трофимова, В.Шевчук та багато ін.

Ідеї, механізми та інструменти практичного втілення стратегії сталого розвитку з позиції широкого спектру проблем економічного зростання на державному, регіональному та муніципальному рівнях знайшли своє втілення у наукових працях О.Алімова, В.Беседіна, Р.Брусака, Б.Буркинського, В.Геєця, З.Герасимчука, В.Гриньова, В.Гришка, М.Долішнього, Я.Жаліла, І.Крючкова, В.Ляшенка, А.Мельника, М.Скрипніченко, А.Сухорукова та ін.

Отже, теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали наукових конференцій, інформація, розміщена в мережі Інтернет, державні законодавчі акти та нормативно-правові акти Меджибізької селищної ради.

Для вирішення поставлених задач в процесі дослідження були застосовані загальнонаукові методи: програмно-цільовий метод управління соціально-економічним розвитком, метод теоретичного та логічного узагальнення, метод систематизації та порівняння, метод системного аналізу тощо.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

1.1 Поняття, суть і особливості стратегічного планування розвитку громади

Чимало праць як українські, так і зарубіжні дослідники присвятили проблемам визначення сучасних підходів до управління економічним розвитком на місцевому рівні, дослідженню інструментів спрямування місцевого економічного зростання [8, 9, 10].

До розробки цих питань долучились українські експерти та науковці академічної науки, закладів вищої освіти, громадських об'єднань та асоціацій, зокрема такі як Г.Васильченко, І.Парасюк, Н.Єременко [7], С.Біла, О.Шевченко, В.Воробей, К.Кравчук, В.Крижанівський, Ю.Поліковська [12] та багато інших.

Віддаючи належне науковим роботам дослідників, а також беручи до уваги те, що добровільно об'єднані територіальні громади мають можливість керуватися найкращим досвідом зарубіжних держав, виникає потреба в узагальненні, систематизації, дослідженні прикладних аспектів управління місцевим економічним розвитком на рівні добровільно об'єднаних територіальних громад, що дозволить забезпечити їх економічне зростання у перспективі.

З часом поступово на місцях формується усвідомлення важливості співпраці влади, бізнесу та громадськості, необхідності залучення до планування та стимулювання місцевого економічного розвитку активних представників громади, небайдужих до проблематики місцевого розвитку, бажаючих узяти відповідальність за реалізацію бачення майбутнього своєї громади.

Місцеві органи самоврядування являють собою спосіб врегулювання процесу відтворення в інтересах населення, що мешкає на певній території.

Вони виступають потрібною умовою для забезпечення інтересам мешканців відповідності рішень, що приймаються органами управління. Саме ці органи повинні сприяти сталому соціально-економічному розвитку території, створенню діючого соціального захисту населення та стабільного рівня його споживання. Як відомо, місцеве самоврядування є владним інститутом, тому воно діє в межах певного соціального середовища, що впливає на цілі, предмет діяльності, а також на вибір методів управління.

У своїй діяльності органи місцевого самоврядування керуються Конституцією України [19], Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” [2] та іншими. Згідно до цих законодавчих актів визначено місцеве самоврядування як право територіальної громади, жителів села, селища та міста чи добровільного об'єднання їх у громаду, самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад [20].

Упорядкування діяльності такого складного організму як територіальна громада доцільніше за все робити через планування. Існує велика кількість видів планування, які характеризуються за різними ознаками. Для того, щоб ефективніше спланувати майбутнє територіальної громади найбільш правильним є використання стратегічного плану, оскільки він охоплює широке коло питань, передбачає формування стратегічної цілі та відповідних задач, дозволяє визначити зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі та багато інше [21].

Історія виникнення і застосування стратегічного планування має свої коріння від структур підприємницької діяльності. Вони дають можливість різного роду організаціям проводити оцінку своїх майбутніх можливостей, сильних і слабких сторін. Наприклад, якщо підприємства працюють з метою

збільшення прибутку та завоювання більшої частки ринку, то органи влади працюють для задоволення суспільних потреб громадян.

Вчені різними визначеннями трактують поняття «стратегічне планування».

Дж. Гордон визначає стратегічне планування як “процес яким організація намагається передбачити своє майбутнє та уникнути помилок. Він також наголошує “якщо організація буде оцінювати свої майбутні можливості і передбачати поточні та перспективні слабкі та сильні сторони, які організація буде спроможна забезпечити успіх та уникнути значних проблем” [22].

Стратегічне планування – це системна технологія обґрунтування та ухвалення найважливіших рішень щодо місцевого розвитку, визначення бажаного майбутнього стану території та способу його досягнення, що базується на ситуаційному аналізі зовнішнього оточення території та її внутрішнього потенціалу і полягає у формуванні узгоджених з територіальною громадою дій, на реалізації яких концентруються зусилля, ресурси основних суб’єктів місцевого розвитку [1, с. 14].

Стратегічне планування розвитку громади є узгодженою довгостроковою програмою досягнення громадою самостійно поставленої амбітної, але реалістичної цілі.

Процес стратегічного планування розвитку громади представляє собою роботу групи, складеної з представників всіх основних верств населення, над визначенням:

- бачення майбутнього образу території, якою її хоче бачити сама громада;
- стратегічних цілей, досягнення яких забезпечить набуття адміністративно-територіальною одиницею образу, визначеного громадою;
- планів дій, заходів, спрямованих на досягнення цих цілей.

Головною метою стратегічного планування є розробка напрямків політики та відбір відповідних стратегій впровадження в основні сфери діяльності, такі як планування адміністративно-територіальної одиниці, формування бюджету та програм розвитку.

Адже, можна визначити, що стратегічне планування дозволяє територіальній громаді:

- ідентифікувати і проаналізувати середовище прийняття рішень;
- позиціонувати адміністративно-територіальну одиницю у даному середовищі;
- виявити зовнішні загрози і можливості для територіальної громади;
- визначити порівняльні слабкі і сильні сторони територіальної громади;
- пояснити і чітко сформулювати місію територіальної громади;
- забезпечити достатню інформацію для стратегічних рішень про ресурси.

Стратегічне планування соціально-економічного розвитку територіальної громади, за своєю суттю, є процесом вироблення і здійснення комплексу програм, заходів з метою сталого розвитку місцевості. Процес розробки стратегічного плану є достатньо складним, тому потребує від виконавців відповідного рівня підготовки, вміння комплексно мислити під час прийняття рішень.

Стратегічне планування розвитку змушує органи місцевого самоврядування розробляти перспективне планування діяльності, визначати і конкретизувати цілі, завдання, розробляти заходи та їх реалізацію. В таблиці 1.1 представлено переваги та недоліки перспективного та звичайного планувань.

Таблиця 1.1 - Переваги та недоліки перспективного та звичайного планувань

Назва планування Ознака	Перспективне планування	Звичайне (устаріле) планування
Переваги	<ul style="list-style-type: none"> - пов'язує поточні завдання, стратегію та цілі проєктів; - методологічна стійкість планування, що враховує резерви та ініціативу; - підтримка стабільності планових показників; - забезпечує кращий доступ до кредитних ресурсів чи технічної допомоги. 	<ul style="list-style-type: none"> - керівник розподіляє завдання між співробітниками та командами; - спроба збалансування, використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів; - сполучення галузевого і територіального підходів;
Недоліки	<ul style="list-style-type: none"> - розв'язання лише корінних проблем та визначення лише декількох пріоритетів розвитку; 	<ul style="list-style-type: none"> - нечітке виявлення цілей розробки прогнозів; - недостатньо розроблена методика розробки і виконання прогнозів; - недостатня координація дій по розвитку прогнозування; - значні витрати сил, часу і засобів на розробку, узгодження, затвердження, уточнення;

*сформовано автором на основі джерела [1 с. 15-19]

Таким чином, очевидним є те, що перспективне планування розвитку території має важливі переваги та незначні недоліки у порівнянні із звичайним плануванням.

1.2 Ключові підходи та принципи в плануванні стратегічного розвитку

На сьогоднішній день є актуальним питання необхідності багаторівневої участі у стратегічному плануванні. Така участь сприяє формуванню політичної стабільності та розвитку різних груп. Стратегія має впливати з дій та рішень, які приймаються усіма зацікавленими сторонами. На відміну від лінійного процесу від формулювання стратегії до реалізації, стратегічне планування може також здійснюватися циклічно. Це передбачає одночасне планування та дії, які впливають одне на одне.

Вибір технологій, інструментів та методів стратегічного планування залежить від визначення відповідного підходу до здійснення стратегічного планування.

Сучасні дослідники С. Мішра та Б. Моханті виокремлюють шість підходів до стратегічного планування:

- Планувальний підхід, пов'язаний з довгостроковим плануванням та діяльністю для виконання цілей організації.
- Узгоджувальний, спрямований на узгодження внутрішніх сильних і слабких сторін із зовнішніми можливостями та загрозами.
- Емерджентний, який передбачає адаптацію до змін, коли це необхідно.
- Позиційний, який полягає у розміщенні компанії у такій позиції, щоб вона отримала максимальну перевагу перед своїми конкурентами.
- Ресурсний, спрямований на ефективне визначення та використання ключових ресурсів.
- Зацікавлених сторін, орієнтований на захист інтересів стейкхолдерів [24, с. 4–7].

Невизначеність, з якою зіштовхуються в процесі стратегічного планування, створює обговорення для «гнучкого планування» з відкритими

та безперервними процесами трансформації, щоб дестабілізувати встановлені дискурсивні межі і процедури та відкрити нові можливості.

Гнучке планування заохочує нову та просунуту динаміку організації, а також експерименти, ризик та нові ідеї, а не стабільні та фіксовані підходи до планування. Такий процес планування перетворюється на дослідницький, оскільки його результати є невідомими та їх можна лише передбачати.

Емерджентна стратегія – це набір дій або поведінки, які узгоджені у часі, «реалізований зразок, який не був явно задуманий» при первинному плануванні стратегії. Емерджентна стратегія передбачає, що організація вивчає те, що працює на практиці. Це не означає, що класичне стратегічне планування є марним. Однак, важлива стратегічна гнучкість.

Стратегія розвитку зосереджена на комунікації у реальному часі – аналізі інституційного середовища та одночасній роботі організації. Дана стратегічна модель виникає органічно, а підтримувати її повинна динамічна та гнучка команда, яка керується органічною інституційною структурою. Органічна інституційна структура може включати, корегувати та перерозподіляти задачі протягом усього часу роботи організації, при цьому члени команди беруть на себе обов'язки, які є більш широкими, а не жорстко розподіленими. В такій системі працює колегіальний підхід до прийняття рішень, отримання інформації від команди та лідерів, а також наявне горизонтальне спілкування.

Загалом підходи до стратегічного планування можуть відрізнятися за своїми цілями, формальністю, часовими проміжками, повнотою, спрямованістю (організаційна, міжорганізаційна та/або географічна); акцентом на даних та аналізі, ступенем участі, місцем прийняття рішень, підключенням до реалізації і т.д.

Отже, успішне використання стратегічного планування залежить від того, який підхід використовується, для яких саме цілей та в якому контексті.

1.3 Принципи стратегічного планування розвитку громади

О.І. Карпіщенко, К.В. Ілляшенко, О.О. Карпіщенко зазначають, що принципи стратегічного планування визначають характер і зміст планової діяльності в економічній організації. Правильне дотримання принципів стратегічного планування створює передумови для ефективної роботи підприємства та зменшує можливість негативних результатів планування [25, с. 74].

Саме на основі принципів стратегічного планування поетапно відбувається процес розроблення планів.

Виокремлюють такі принципи розробки стратегічних планів:

1. Партнерство. Партнерство у процесі розробки планів є дуже важливим і необхідним для сталості, особливо у середовищі, яке постійно змінюється. Відповідним чином, до участі у цьому процесі запрошуються всі зацікавлені сторони – представники органів влади, громадських організацій, асоціацій, бізнес-спільнот, підприємці, активні представники громади тощо. У процесі розбудови стратегії має відбутись досягнення консенсусу між бізнесом, громадою та владою щодо майбутніх очікувань громади.
2. Співпричетність та колективна участь. Важливо заохотити посадовців, громадськість, всіх учасників та залучених сторін відчуті «співпричетність» до процесу, розуміння позицій влади, бізнесу та громади. Це сприяє розбудові партнерства та взаєморозуміння у громаді, повної підтримки та залучення до програм та проектів. Всі учасники повинні відчувати свій вплив на процес місцевого розвитку.
3. Єдність стратегії і тактики. Стратегія повинна бути трансформована у поточні плани – плани дій та конкретні проекти. Стратегічний план є комбінацією бачення, довгострокових стратегічних цілей та

середньострокових оперативних цілей, заходів, програм та проектів, які треба впроваджувати, щоб досягнути цілей стратегії.

4. Прозорість та загальнодоступність. Забезпечення прозорості процесів розроблення та реалізації стратегії, висвітлення їх у ЗМІ, широке обговорення результатів, доступність та можливість участі зацікавлених сторін.
5. Багатогранність. Стратегія розвитку територіальної громади має бути розроблена таким чином, щоб, наскільки можливо, поєднувати економічні, соціальні та екологічні завдання. У тих випадках, коли таке поєднання є ускладненим, необхідно досягати певних компромісів.
6. Пріоритетність. Включення до стратегії головних напрямків, реалізація яких дасть змогу забезпечити гармонійний розвиток території.
7. Результативність. Спрямовання всіх заходів, внесених до стратегії, на досягнення поставлених цілей.
8. Цілепокладання. Чітке формулювання мети та конкретних стратегічних цілей.
9. Об'єктивність. Вибір стратегічних цілей будується на діагностиці внутрішніх та зовнішніх умов території, стратегічному аналізі життєдіяльності громади.
10. Ефективність. Визначення кількісного виразу співвідношення витрат і результатів поліпшення економічного та соціального стану території.
11. Компетентність. Забезпечення відповідності кола питань, на вирішення яких спрямована стратегія, та компетенції органів управління територіальним розвитком.
12. Спадкоємність. Залучення до процесу розроблення представників усіх зацікавлених сторін задля забезпечення спадковості в реалізації розробленої стратегії.

13. Альтернативність. Опрацювання альтернативних варіантів стратегії.
14. Ситуаційність. Виявлення, оцінка, врахування впливу внутрішніх чинників та зовнішнього середовища, можливих варіантів розвитку залежно від їх комбінації.
15. Безперервність та гнучкість. Відбувається безперервний процес зворотного зв'язку між етапами процесу стратегічного планування через моніторинг та коригування. Підготовлений і затверджений стратегічний план піддається постійному моніторингу, аналізу та коригуванню. Кожен виконаний проект і кожне економічне покращення змінює середовище для майбутнього стратегічного планування.
16. Парадокс двоїстості. З одного боку, стратегія є динамічним документом, що може і навіть мусить коригуватися, але, з іншого боку, її треба притримуватись та виконувати. Не можна змінювати у затвердженій стратегії пріоритетні напрямки розвитку, стратегічні цілі, але точно будуть змінюватися оперативні цілі, завдання програми чи проекти.
17. Відповідність бюджету. Стратегія має бути повністю інтегрована до бюджетного процесу, що забезпечить відповідність запланованих заходів, спрямованих на досягнення цілей, наявним фінансовим ресурсам та не дозволить їм перетворитися на «пусті побажання». Обмежений потенціал та часові рамки також позначатимуться на ступені досяжності очікуваних результатів.
18. Орієнтація на потреби й інтереси людей. Ефективна стратегія вимагає підходу, що ставить людей у центр уваги і забезпечує довготермінове покращення становища для громади.
19. Ієрархія стратегічних планів. Всі стратегічні плани, які стосуються різних сфер діяльності (стратегія сталого розвитку, енергозбереження, залучення інвестицій, стратегія водопостачання

тощо), та відповідні їм плани дій повинні бути викладені у ієрархію пріоритетів і мати певний рівень підпорядкування.

20. Цілісність та інтегрованість. Розробка стратегічного плану громади здійснюється із урахуванням пріоритетів розвитку держави та регіону. Принцип визначає дотримання регіональних та загальнодержавних інтересів, а також використання системного підходу до побудови планів вищого чи нижчого рівня [7, с. 76-77].

Розуміння та знання ключових принципів розвитку, які відшліфовані світовим досвідом і які є свого роду «інструкцією» для використання у процесі планування місцевого розвитку та розробці програм з місцевого розвитку. Ці принципи покликані сприяти ефективній реалізації заходів і забезпечити досягнення цілей. Вони зазвичай використовуються при розробленні планів і визначають, яким чином громада чи муніципалітет повинні виконувати завдання з досягнення цілей місцевого розвитку громад, щоб діяльність і заходи були послідовними і мали максимальний результат.

2 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕДЖИБІЗЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ

2.1 Структура, організація роботи та управління селищної ради

Меджибізька селищна рада – це адміністративно-територіальне утворення, що утворилася із смт. Меджибіж, с. Голосків, с. Головчинці, с. Волосівці, с. Митківці, с. Западинці, с. Шрубків, с. Ярославка, с. Ставниця, с. Лисогірка, с. Русанівці, с. Требухівці 13 серпня 2015 року. Створення даної об'єднаної громади стало можливим завдяки впровадженню процесу децентралізації влади, що розпочався в Україні у 2014 р.

Селищний голова громади очолює виконавчий комітет міської ради та головує на сесіях ради. Селищний голова обирається територіальною громадою селища, сіл на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування на строк, визначений Конституцією України, в порядку, визначеному законом, і здійснює свої повноваження на постійній основі.

Повноваження і обов'язки селищного голови визначаються законами України, Статутом Меджибізької селищної ради, Регламентом та іншими нормативно-правовими актами.

Отже, селищна рада – це система, яка складається з:

- Селищного голови і його патронатної служби;
- Виконавчого комітету;
- Постійні або тимчасові комісії.

Згідно ст. 114 Конституції України [4], до складу селищної ради входять депутати, які обираються жителями села, селища на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування

Структуру ради складають (рисунок 1.1):

- виконавчий комітет;
- комісії, які утворюються радою;

- підрозділи, що утворюються в апараті ради та виконавчому комітеті.

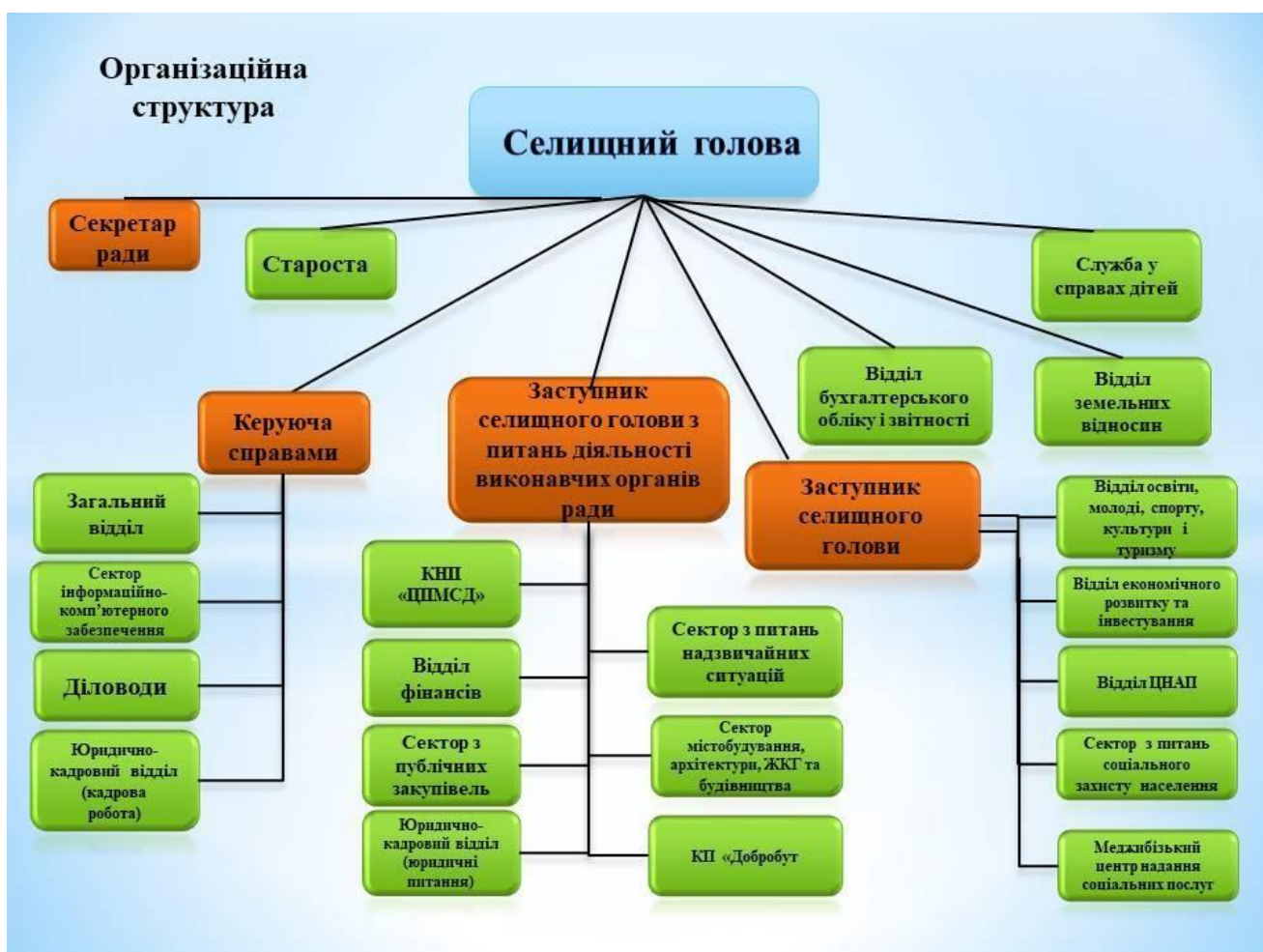

Рисунок 1.1 – Організаційна структура Меджибзької селищної ради

Особливе місце в структурі селищної ради посідає виконавчий комітет.

Виконавчий комітет – це виконавчий орган селищної ради, який очолює систему виконавчих органів, налагоджує їх взаємодію.

За пропозицією селищного голови, рада затверджує структуру виконавчих органів ради, загальну чисельність апарату ради та її виконавчих органів, витрати на їх утримання. За поданням селищного голови можуть утворюватись й інші виконавчі органи ради.

Виконавчі органи ради (виконавчий комітет, відділи та інші створювані радою виконавчі органи) створюються радою відповідно для здійснення виконавчих функцій і повноважень місцевого самоврядування у межах,

визначених чинним законодавством України. Вони утворюються радою на строк її повноважень у складі селищного голови, який очолює виконавчий комітет, його заступника з питань діяльності виконавчих органів ради, керуючого справами виконавчого комітету, а також керівників відділів, завідувачів секторів та інших виконавчих органів ради, інших осіб.

Основною формою роботи виконавчого комітету є його засідання, а формою правового акта — рішення. Виконавчий комітет є підзвітним і підконтрольним раді, що його утворила, а з питань здійснення ним повноважень органів виконавчої влади — також підконтрольним відповідним органам виконавчої влади.

Крім того, для здійснення повноважень, що належить до відання виконавчих органів ради, селищною радою утворюються відділи й інші виконавчі органи місцевої ради.

Відділи створюються для управління певними галузями господарства, підпорядкованими комунальними підприємствами, установами та організаціями. Відділи й сектори підзвітні і підконтрольні раді, підпорядковані виконавчому комітету та селищному голові. Їхні керівники призначаються й звільняються головою ради одноособово, а у випадках, передбачених законом, — за погодженням із відповідними органами виконавчої влади.

Їхні основні функції, порядок діяльності визначаються положеннями про ці органи, що затверджуються радою. Співробітники відділів, секторів діють на підставі посадових інструкцій, що затверджуються їхніми керівниками.

Селищні ради є органами місцевого самоврядування, що представляють відповідні територіальні громади та здійснюють від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією України та іншими законами. Виконавчими органами селищних рад є їх виконавчі комітети, відділи та інші створювані радами виконавчі органи, що описувалось вище.

Меджибізька селищна рада, розташована за 35 км на схід від обласного центру, за кілометр від ділянки траси Хмельницький-Вінниця (Е50/М12), при впадінні річки Бужок в Південний Буг, за 20 км від залізничної станції Деражня на лінії Гречани - Жмеринка. Центр громади - смт Меджибіж. Гідрографічна мережа громади представлена річками Південний Буг та Бужок.

Територія громади згідно з адміністративно-територіальним устроєм України входить до складу Хмельницької області та межує з Вінницькою областю.

На території Меджибізької селищної територіальної громади розташовані 7 територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Території громади входять до регіональної екологічної мережі Південнобузького екокоридору та Верхньопобузького природного ядра.

Розвідані родовища:

- 1.Головчинецький гранітний кар'єр;
- 2.Русанівський гранітний кар'єр.

В промисловості найбільшу питому вагу виробництва та реалізації продукції займає видобувна промисловість – 81%. В галузевій структурі сільського господарства рослинництво становить – 91%, тваринництво – 9%. Найбільші бюджетоутворюючі підприємства: ТОВ «Агрофірма Обрій», ТОВ «Агро-Форте», ТОВ «Головчинецький гранкар'єр», Філія «Русанівський гранкар'єр» ДП Хмельницькоблавтодор, ПАТ «Хмельницькрибгосп», ТОВ «Житниця Поділля».

Територія Меджибізької селищної територіальної громади займає площу орієнтовно 319,39 км², що становить 2,96% від території Хмельницького району та 1,54% території Хмельницької області. Економіко-географічне положення громади визначається транспортною доступністю, мережею автомобільних доріг загального користування, яка проходить по території Меджибізької територіальної громади та становить 109,2 км, 99% яких з твердим покриттям.

Територією громади проходить транспортна магістраль транс'європейського автомобільного маршруту E50, що створює вигідне географічне положення на перехресті головних транспортних артерій області. На противагу цьому транспортна доступність та стан автомобільних доріг гальмує соціально-економічний розвиток громади, створює соціальну напругу та небезпеку при здійсненні перевезень, зменшує потенціал до залучення інвестицій.

Транспортна доступність до адміністративного центру та основних підцентрів визначається відносно близьким розташуванням: до м. Хмельницький – 37 км, с. Ставниця – 3 км., с. Волосівці – 15 км., с. Голосків – 9 км., с. Русанівці – 11 км, с. Митківці – 12 км, с. Требухівці – 2 км, с. Головчинці – 8 км, с. Лисогірка – 9 км, с. Шрубків – 6 км, с. Западинці – 13 км, с. Ярославка – 10 км. Відстань до інших регіональних економічних центрів, зокрема до міста Вінниці становить 87 км, що створює потенційні можливості для міжрегіонального розвитку.

Соціальне середовище громади можна оцінити на позитивному рівні, оскільки природно-кліматичні умови дають можливість розвивати сільське господарство з конкурентоспроможною продукцією та тісними виробничими зв'язками, належність території громади до регіональної екомережі та значна кількість територій природно-заповідного фонду – ландшафтно-рекреаційний потенціал та туризм, розвідані гранітні родовища – промисловість.

За рахунок аграрного, промислового та туристичного розвитку покращиться інвестиційний клімат (привабливість для потенційних інвесторів), зросте активність населення, його залученість в процеси розбудови територіальної громади, буде розвиватись малий та середній бізнес, будуть створюватись нові робочі місця та підвищиться трудова зайнятість населення.

2.2 Аналіз стану соціально-економічного розвитку громади

Стратегічне планування соціально-економічного розвитку в системі державного регулювання економіки як один із регуляторів соціально-економічних змін, що відбуваються у суспільстві, у будь-якій державі має спиратися на відповідну правову основу. Україна у цьому аспекті не є виключенням. Попри відсутність у країні окремого закону, присвяченого саме стратегічному плануванню, окремі положення що стосуються стратегічного планування в системі державного управління економікою містяться в низці нормативно-правових та законодавчих актів, які, власне, й регламентують цей процес в нашій державі.

Державне прогнозування економічного і соціального розвитку – науково обґрунтоване передбачення напрямів розвитку країни, окремих галузей економіки або окремих адміністративно-територіальних одиниць, можливого стану економіки та соціальної сфери в майбутньому, а також альтернативних шляхів і строків досягнення параметрів економічного і соціального розвитку.

Прогноз економічного і соціального розвитку є засобом обґрунтування вибору тієї чи іншої стратегії та прийняття конкретних рішень державними органами, органами місцевого самоврядування щодо регулювання соціально-економічних процесів [1, с. 26].

Станом на 1 січня 2023 року в Меджибізькій територіальній громаді проживало 8190 осіб (табл.2.1), що складає близько 0,65 % від чисельності населення Хмельницької області. Щільність населення Меджибізької територіальної громади становить 25,6 осіб/км².

Динаміка чисельності населення Меджибізької територіальної громади суттєво не відрізняється від ситуації в Хмельницькій області та в Україні. Протягом 2019-2023 рр. за даними Меджибізької територіальної громади особливості демографічної і міграційної поведінки свідчать про поступове скорочення чисельності населення.

Таблиця 2.1 – Чисельність населення в населених пунктах Меджибізької селищної територіальної громади

Назва населеного пункту	Населення, осіб
смт Меджибіж	1286
с. Голосків	1107
с. Русанівці	189
с. Ставниця	828
с. Шрубків	413
с. Волосівці	295
с. Митківці	421
с. Ярославка	625
с. Лисогірка	841
с. Головчинці	630
с. Требухівці	1292
с. Западинці	263
Разом	8190

Статеві-вікова структура населення Меджибізької територіальної громади характеризується перевагою жіночого населення над чоловічим: 51% населення становлять жінки і 49% – чоловіки (табл. 2.2)

Таблиця 2.2 – Статеві-вікова структура населення Меджибізької територіальної громади Хмельницького району Хмельницької області, 2023р.

Стать населення	Вікові групи					Разом
	0-5 років	6-18 років	19-40 років	41-60 років	понад 60	
жінки, осіб	329	656	1671	1118	1403	4177
чоловіки, осіб	225	558	1164	1097	969	4013
Усього	554	1214	2835	2215	2372	8190

Динаміка статеві-вікової структури населення Меджибізької територіальної громади Хмельницького району Хмельницької області представлена на рис. 2.1.

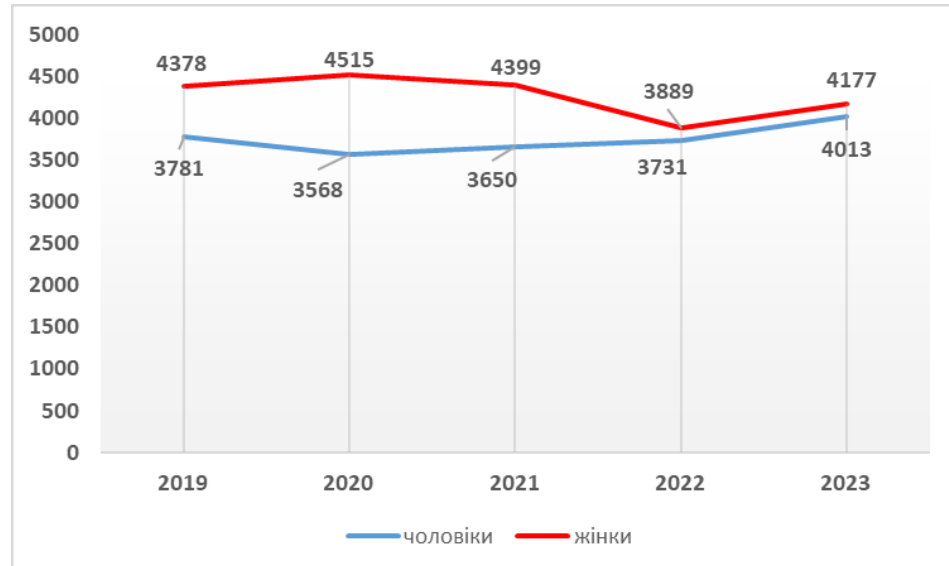

Рисунок 2.1 – Динаміка статеві-вікової структури населення Меджибізької територіальної громади Хмельницького району Хмельницької області

Найбільша частка населення Меджибізької територіальної громади припадає на працездатне населення – 55%, другою за чисельністю є вікова група осіб пенсійного віку – 26%, найменшою за чисельністю є вікова група від 0 до 5 років – 6% (рис. 2.2). За шкалою ООН, населення вважається старим, якщо частка осіб понад 65 років перевищує 7%. За цим показником, для демографічної ситуації Меджибізької територіальної громади характерне старіння населення.

Основними наслідками старіння населення є погіршення демографічних показників, зниження здатності до освоєння нових професій і застосування нових технологій, негативний вплив на ефективність виробництва.

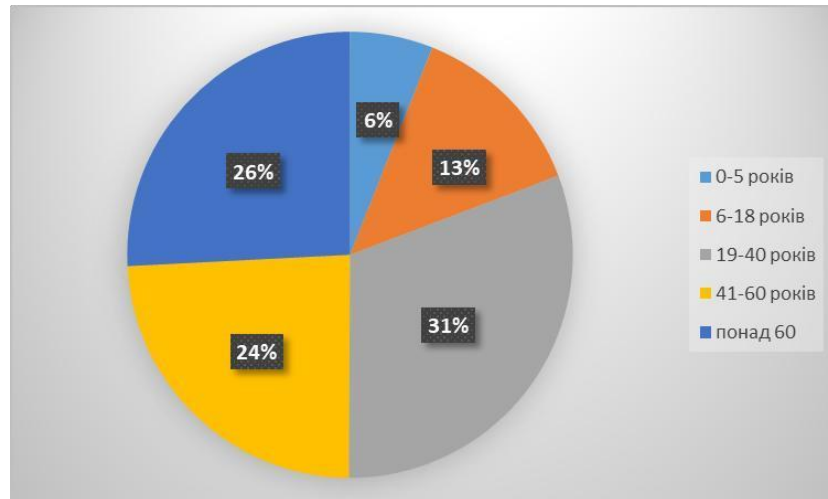

Рисунок 2.2 – Віковий склад населення Меджибізької територіальної громади Хмельницького району Хмельницької області

Структура зайнятості населення Меджибізької територіальної громади представлена зайнятими у сфері обслуговування – 25,6%, у сільському господарстві – 7,5%, в особистому селянському господарстві – 17,4%.

Розподіл зайнятості населення Меджибізької територіальної громади за галузями господарства станом на 1 січня 2023 року представлений в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Розподіл зайнятості населення Меджибізької територіальної громади за галузями господарства

Зайнятість, осіб									
Промисловість				Сільське господарство		Сфера обслуговування			
Машино-будування	Буд-матеріалів	Лісова та дерево-обробна	Харчова	Сільське господарство	Фермерські господарства	Освіта	Медицина	Торгівля	Транспорт
-	-	10	-	160	300	281	41	85	25
10				460		432			

Станом на 1 січня 2023 року основа трудових ресурсів Меджибізької територіальної громади є населення працездатного віку, яке становить – 3900 осіб. За даними Меджибізької територіальної громади станом на 1 січня 2023 року кількість безробітних громадян, які проживають на території громади, становить 800 осіб.

Таблиця 2.4 – Трудові ресурси Меджибізької територіальної громади Хмельницького району Хмельницької області

Населення	Існуючий стан (1 січня 2023 р.)	
	8190 осіб	100%
Населення в працездатному віці	3900	47,6%
Зайняті в сільському господарстві	294	7,5%
Зайняті в особистому селянському господарстві	678	17,4%
Зайняті в промисловості:		
<i>на підприємствах, розташованих в межах смт.</i>	-	-
<i>на підприємствах, розташованих за межами смт.</i>	230	5,9%
<i>в тому числі, що навчаються з відривом від виробництва</i>	-	-
Зайняті у сфері обслуговування	998	25,6%
Кількість безробітних	800	20,5%
Непрацездатних осіб з обмеженими можливостями в працездатному віці	30	0,7%
Чисельність пенсіонерів, що працюють	98	2,5%

Станом на 1 січня 2023 року за даними Меджибізької територіальної громади чисельність економічно активного населення

складає 3100 осіб. Частка населення з вищою освітою складає 26,4% (820 осіб), з середньою спец. освітою складає 10,1% (313 осіб) та з загальною середньою освітою складає 63,5% (1967 осіб). Структура економічно активного населення Меджибізької територіальної громади за статтю представлена в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Структура економічно активного населення Меджибізької територіальної громади за статтю

Кількість (осіб)								
З вищою освітою			З середньою спец. освітою			З загальною середньою освітою		
Усього	чоловіків	жінок	Усього	чоловіків	жінок	Усього	чоловіків	жінок
820	369	451	313	591	722	1967	945	1022

Існуючий житловий фонд території Меджибізької територіальної громади становить 374 700 м² станом на 1 січня на 2023 рік (дані містобудівної документації Меджибізької територіальної громади). Переважну більшість житлового фонду складає садибна забудова, меншою мірою – багатоквартирна забудова.

Показники існуючого житлового фонду Меджибізької територіальної громади представлені в таблиці 2.6.

Середня житлова забезпеченість по Меджибізькій територіальній громаді складає 45,75 м² на особу.

Таблиця 2.6 – Характеристика житлового фонду Меджибізької територіальної громади

	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Кількість дворів/квартир (одиниць)	4895	5345	4885	4840	4840
Кількість людей, що перебувають на квартирному обліку (осіб)	6	13	18	20	21
Кількість незаселених будинків (одиниць)	1180	1248	1187	1187	1187
Площа житлового фонду (м²)	289420	325000	325500	374700	374700
Площа житлового фонду незаселених будинків(м²)	71830	81674	72221	72221	72221

До основних принципів розвитку, які визначають специфіку Меджибізької селищної територіальної громади відносяться:

- вигідне економіко-географічне положення;
- природно-рекреаційний потенціал;
- наявність транспортно-комунікаційних коридорів, зокрема Е50;
- створення туристичних маршрутів та туристичних зон;
- значний потенціал для розвитку сільського господарства, а саме: наявність сільськогосподарських угідь;
- наявність вільних промислових майданчиків для ведення бізнесу;
- трудовий потенціал.

Система розселення тісно пов'язана з виробничими системами.

Нині важливими аспектами вдосконалення територіальної організації розселення є забезпечення активізації соціально-економічного розвитку центрів систем розселення та збереження мережі малих сільських поселень, припинення деградації всієї мережі сільських поселень України.

Існує ймовірність зростання населення за рахунок міграцій

(насамперед, переселенців у зв'язку з нинішньою ситуацією в країні), за рахунок збільшення робочих місць та формування нових можливостей для різних соціо-вікових груп населення.

2.3 SWOT-аналіз Меджибізької територіальної громади

SWOT-аналіз (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) – це ефективний інструмент планування для створення стратегій. Метод дозволяє реалістично оцінити наявні ресурси, потенціал регіону та його недоліки ще на початковому етапі, запобігає прийняттю завідомо нереалістичних стратегій [6].

Таблиця 2.7 – SWOT-аналіз Меджибізької територіальної громади Хмельницького району Хмельницької області

SWOT-аналіз Меджибізької ТГ	
СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
економіко-географічне положення громади; природно-рекреаційний потенціал; транспортне сполучення (Е50); численна кількість туристичних об'єктів (Меджибізький замок, могили козацьких полководців, історичні храми); розгалужена система закладів освіти; наявність висококваліфікованих кадрів;	старіння нації та депопуляція населення; недостатня громадська ініціативність та активність мешканців; незадовільний екологічний стан; низький рівень транспортного сполучення між населеними пунктами громади; дисбаланс у розвитку населених пунктів громади; часткова відсутність вуличного освітлення;
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
залучення інвестицій для розвитку інфраструктури; участь у Європейських програмах у рамках освіти, культури; участь в історико-туристичних проектах для розвитку туризму; залучення інвестицій для розвитку малого та середнього бізнесу; фандрайзинг; створення громадських організацій для співпраці з закордонними державами фінансування та розвитку благоустрою; покращення екологічного стану громади в цілому; залучення молоді до розвитку громади; створення інклюзивних умов;	продовження війни, розпочатої Російською Федерацією; зростання міграційних потоків; відсутність інвестицій; застарілість технологій та відсутність інновацій на підприємствах; помітні зміни в розвитку суміжних територіальних громад;

Отже, Меджибізька територіальна громада розвивається як самостійна багатофункціональна зі стійкою та збалансованою економікою, активним і взаємовідповідальним громадянським суспільством, комфортним середовищем, яке б забезпечувало високий рівень життя населення та сприятливі умови для суспільної та господарської діяльності.

Виділення слабких сторін дозволить розробити ефективні заходи щодо попередження проблем, які можуть виникнути в процесі розвитку. Сильні сторони дають підставу науково визначити потенційні можливості території щодо виявлення проблем та розробити ефективну стратегію їх вирішення.

3 ПЛАНУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ РОЗВИТКУ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СФЕРАХ МЕДЖИБІЗЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1 Розроблення стратегічних цілей розвитку в соціально-економічних сферах Меджибізької територіальної громади

Стратегічні цілі – це формулювання того, що треба досягти по кожному критичному питанню. Вони впливають із стратегічного бачення та критичних питань і утворюють рамки, в яких прийматимуться рішення щодо конкретних оперативних цілей та завдань. Набір усіх стратегічних цілей плану дій має відповідати конкретному критичному питанню. Стратегічні цілі мають бути реалістичними та досяжними, специфічними, чіткими і стислими. Кожна стратегічна ціль повинна також визначати пріоритетний напрямок розвитку [7, с. 92].

Під час формування загального бачення розвитку території Меджибізької територіальної громади було визначено стратегічні цілі.

Стратегічна ціль 1. Сталий економічно-соціальний розвиток територіальної громади.

Насамперед, варто почати з поліпшення спроможності громади, аби покращити управління та надання якісних публічних послуг через відновлення та розвиток інфраструктури надання послуг. Наступним не менш важливим аспектом є розвиток підприємництва, туризму та рекреаційної сфери. Нові унікальні туристичні об'єкти у свою чергу притягнуть інвестиції. У тому числі якісний туристичний продукт (особливо з історичною складовою), високої якості інфраструктура має задовільняти потреби туристів та забезпечити максимальне використання туристичного продукту (туристичні маршрути, вело-маршрути, еко-стежки та інше). Також важливими складовими є: збереження та розвиток об'єктів історико-культурної спадщини, підвищення рівня зайнятості мешканців населених

пунктів Меджибізької селищної територіальної громади, зменшення кількості безробітного населення, залучення молоді до громадських ініціатив.

Стратегічна ціль 2. Створення сприятливих екологічних умов для життя на території Меджибізької територіальної громади.

Передбачаємо модернізацію інфраструктури та благоустрій громади. Важливими аспектами є: розробка проєктів ремонту доріг на всій території громади, будівництво пішохідних переходів, велодоріжок, місць для паркування автотранспорту, світлофорів, дорожніх знаків, зупинок з навісами. Дорожній рух має бути безпечним. Для цього в разі необхідності проводиться моніторинг, визначається додаткова потреба встановлення камер спостережень, світлофорів, «лежачих поліцейських», місць паркування для осіб з обмеженими можливостями. Впровадження енергозберігаючих технологій в житловому господарстві. Водозабезпечення населених пунктів громади питною водою високої якості та будівництво нових інженерних мереж (вода, каналізація, електромережі). Забезпечення екологічної безпеки: підвищення контролю за якістю води та атмосферним повітрям.

Стратегічна ціль 3. Відкрита, ініціативна громада з безпечними умовами для життя.

Забезпечення гармонійного розвитку територіальної громади з урахуванням державних інтересів та інтересів суміжних територіальних громад. Ефективне відкрите місцеве самоврядування: впровадження системи комунікації з громадою (електронної, вербальної та письмової). Створення громадських об'єднань на території громади.

Забезпечення закладів з надання соціальних послуг: насамперед, створення системи якісної медичної допомоги. Не менш важливим аспектом є створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення.

Метою безбар'єрності є цифрова інфраструктура та високий рівень цифрових навичок громадян, які спрощують доступ до державних та

соціальних послуг для всіх соціальних груп населення, включаючи людей похилого віку, людей з інвалідністю.

Згідно з визначенням стратегії перспективного розвитку територіальної громади соціально-економічна складова сталого перспективного розвитку представлена об'єктами соціальної інфраструктури згідно з державними будівельними нормами (об'єктами торгівлі та громадського харчування, об'єктами побутового обслуговування та іншими інфраструктурними об'єктами, що в повній мірі забезпечать соціальний захист та економічну стабільність населення).

Стратегічні цілі розвитку в соціально-економічних сферах Меджибізької територіальної громади представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Стратегічні цілі розвитку в соціально-економічних сферах Меджибізької територіальної громади

Стратегічні напрямки	Стратегічні цілі
Економіка	<ul style="list-style-type: none"> - Переробка сільськогосподарської продукції та її зберігання; - Створення промислових підприємств (більшою мірою 4, 5 класу шкідливості); - Створення спеціалізованих фермерських господарств; - Створення кооперативів; - Створення тепличних господарств; - Зарибнення річок; - Мережа рибацьких водойм (комунальної власності); - Збір лікарських рослин; - Розміщення сонячних панелей; - Розвиток брендингу громади;
Екологія	<ul style="list-style-type: none"> - Участь у програмах з очищення водойм; - Благоустрій та озеленення; - Будівництво очисних споруд; - Сортування сміття; - Екологічні акції;

Продовження таблиці 3.1

Соціальна сфера	<ul style="list-style-type: none"> - Будинки для літніх людей; - Соціальний гуртожиток; - Центри для молоді, музеї на базі будинків культури;
Туристично-рекреаційний напрям	<ul style="list-style-type: none"> - Базис відпочинку/готелі/об'єкти відпочинку; - Туристичні маршрути з локаціями інфраструктури; - Паломницький туризм; - Зелений туризм; - Гранти всередині ТГ;
Історико-культурна спадщина	<ul style="list-style-type: none"> - Реалізація Програми по захисту об'єктів історико-культурної спадщини /популяризація; - Волонтерський рух.

Серед стратегічних напрямків подальшого розвитку Меджибізької громади варто виділити: туризм та культурну спадщину, сталий соціально-економічний розвиток, формування ідентичності жителів та залучення населення громади до забезпечення її життєдіяльності, розвиток людського капіталу, підвищення рівня надання послуг, насамперед, через покращення інфраструктури та забезпечення підтримки та стимулювання сільськогосподарського сектору. Перераховані напрямки сприятимуть підвищенню інноваційно-інвестиційної складової розвитку господарського комплексу.

Економічна база Меджибізької селищної територіальної громади формується за рахунок установ, які представляють різні види економічної діяльності, зокрема, сільськогосподарської та видобувної промисловості. На території громади, зареєстровано суб'єктів малого підприємництва – 141 одиниць, суб'єктів середнього підприємництва – 1.

У свою чергу цілі стратегічного розвитку мають спрямовуватися на досягнення колективного бачення майбутнього, що стає можливим за рахунок участі та партнерства усіх зацікавлених сторін. Адже процес, у якому задіяні влада, неурядові організації, територіальна громада на шляху

створення умов для економічного розвитку та сприяння зайнятості, власне, й характеризує категорія місцевий соціально-економічний розвиток. Відповідно, реальне місцеве самоврядування з урахуванням курсу на децентралізацію управління в Україні має передбачати право територіальної громади самостійно, виходячи з власних інтересів, визначати і планувати своє майбутнє, яке має слугувати основою формування стратегії більш вищого ієрархічного рівня.

3.2 Історико-культурна спадщина Меджибізької територіальної громади як стратегічна ціль розвитку

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 878 «Про затвердження Списку історичних населених місць України» адміністративний центр Меджибізької ТГ – смт Меджибіж відноситься до Списку історичних населених місць України. Наказом Департаменту інформаційної діяльності, культури, національностей та релігій Хмельницької облдержадміністрації від 03.10.2020 року № 76 н затверджено межі та режими використання зон охорони пам'яток місцевого значення у смт Меджибіж згідно розробленого Історико-архітектурного опорного плану смт Меджибіж.

Згідно з інформацією, наданої Департаментом інформаційної діяльності, культури, національностей та релігій Хмельницької ОДА, на території Меджибізької селищної ради розташовані пам'ятки та об'єкти культурної спадщини за видом археологія, монументальне мистецтво та історія.

В смт Меджибіж, відповідно до Історико-архітектурного опорного плану, визначений один історичний ареал, який охоплює історичну частину містечка в межах XI-XX ст., на території якої збереглося історичне

розпланування, окремі елементи якого сягають ХVІХVІІІ ст. та архітектурно-просторова композиція, яка складалась протягом ХІV - поч. ХХ ст.

Насамперед, варто зауважити про численну кількість об'єктів історико-культурної спадщини на території Меджибізької територіальної громади (Державний історико-культурний заповідник "Межибіж" у смт. Меджибіж, Свято-Преображенський жіночий монастир в с. Головчинці, джерело преподобного Онуфрія, урочище Ракочі 16 століття, комплекс споруд Млина на р. Південний Буг ХІХ століття у смт Меджибіж, церква святих Косьми і Демяна с. Лисогірка 1847р. тощо).

В межах історичного ареалу знаходиться Державний історико-культурний заповідник «Межибіж» та основний громадський простір міста – вул. Замкова – з пам'ятками архітектури національного значення, що входять до його складу: Палац, ХVІ ст., Церква, ХVІ ст., Мури з баштою, ХVІ ст.

20 січня 2004 р. почав діяти Державний історико-культурний заповідник «Межибіж». Протягом першого року діяльності був розроблений та затверджений Генеральний план розвитку заповідника до 2010 р. На базі державного історико-культурного заповідника «Межибіж» діє музей. В залах розміщено музейну експозицію, яка висвітлює теми з історії, етнографії, іконопису. Окрасою експозиції є археологічна колекція, представлена пам'ятками трипільської та черняхівської культур, доби Київської Русі.

Зосереджуємо також увагу на розвитку релігійного туризму: Єврейський некрополь, де поховано засновника хасидизму Ізраеля БаалШем-Това (1698- 1760 рр.) в смт. Меджибіж – пам'ятка історії ХVІ-ХІХ століття.

Забезпечення розвитку території відбудеться за рахунок ефективного використання наявних ресурсів в проектних межах населеного пункту та в разі врахування можливостей територій, що входять до Меджибізької територіальної громади – туристичний вектор розвитку.

ВИСНОВОК

Меджибізька територіальна громада - це історична унікальна перлина Поділля, з центром в смт. Меджибіж. У її складі – 12 сіл: смт. Меджибіж, с. Голосків, с. Головчинці, с. Волосівці, с. Митківці, с. Западинці, с. Шрубків, с. Ярославка, с. Ставниця, с. Лисогірка, с. Русанівці, с. Требухівці

Створення громади є своєрідним відновленням історичної традиції самоврядування. Місія громади полягає у задоволенні потреб місцевого населення та створення умов для праці, бізнесу, вільної торгівлі та надання якісних освітніх, культурних, адміністративних послуг.

Підвищення економічної спроможності є одним із пріоритетів Меджибізької ТГ, а наявний природний, ресурсний та людський потенціал дозволяють активізувати роботу в даному напрямку.

З урахуванням поступового «потепління» українського інвестиційного клімату у середньостроковій перспективі можна очікувати зростання зацікавленості вітчизняних та іноземних інвесторів до створення нових підприємств у цьому регіоні.

Найбільшу користь від цього процесу зможуть отримати ті громади, які вже у найближчий час докладуть зусиль для належної підготовки інвестиційних об'єктів, забезпечення якісної промоції своїх інвестиційних можливостей, а також максимального спрощення процедур супроводу інвесторів.

У середньостроковій перспективі економічний профіль громади будуть формувати агропромислові підприємства.

Проведений аналіз виявив також потенційну економічну нішу у сфері туризму: його базою є значна кількість історичних пам'яток на території громади, екологічно чиста та водночас унікальна за мальовничістю територія сіл, які входять в громаду (екотуризм, зелений туризм).

Більшої ваги в економіці громади повинен набути малий і середній бізнес як обслуговуючий кластер курортної мережі, тому завданням громади

є розвиток інфраструктури підтримки бізнесу та створення бізнес інкубатора, який інтенсифікує розвиток малого та середнього бізнесу в громаді.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Валентюк І. В., Ткачук А. Ф. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. / [О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, І. В. Валентюк, А. Ф. Ткачук] – К. : – 2017. – 121 с.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/Z970280>
3. Офіційний сайт Меджибізької територіальної громади [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://medzhybizka-gromada.gov.ua/>
4. Програма економічного та соціального розвитку Меджибізької селищної ради на 2023-2025 роки / [Електронний ресурс] – Режим доступу:
https://rada.info/upload/users_files/04404556/5a174fe254f5a0825131adc4d2139080.pdf
5. Інструментарій місцевого економічного розвитку: теорія, методологія, практика: монографія / [Ковальов А. І., Корольова Т. С., Сментина Н. В., Павлова Т. В., Карпов В. А., Фіалковська А. А., Котова І. М.]; за заг. ред. А. І. Ковальова. – Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2021. – 413 с. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://doi.org/10.33987/978-617-7901-33-3>
6. Кондратенко Н. О., Чечетова Н. Ф., Оболенцева Л. В., Красноносова О. М. Теоретико-методичні основи стратегічного планування розвитку регіонів України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-93-99>
7. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 256 с.

8. Nazarczuk J. M., Kisiel R. Postrzeganie pomocy publicznej w SSE jako instrumentu pozyskiwania bezpośrednich inwestycji zagranicznych. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Oeconomia*. 2013. T. XLIV. No. 1. S. 7–16.
9. Kisiel R., Lizińska W., Marks-Bielska R. Atrakcyjność inwestycyjna gmin i znaczenie w jej kształtowaniu preferencji specjalnej strefy ekonomicznej. *Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G*. 2011. T. 98. Z. 3. S. 191–204.
10. Kisiel R., R. Marks-Bielska (red.). *Polityka gospodarcza (zagadnienia wybrane)*. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. Olsztyn, 2013. 306 s.
11. Стимулювання економічного зростання на місцевому рівні : аналіт. доп. / С. О. Біла, О. В. Шевченко, М. О. Кушнір, В. І. Жук [та ін.]. Київ : НІСД, 2013. 88с.
12. Воробей В., Кравчук К., Крижанівський В., Поліковська Ю. Інструменти економічного розвитку територій. Львів, 2017. 68 с. / [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://ppv.net.ua/uploads/work_attachments/Local_Economic_Development_Toolkit_UA.pdf
13. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.]. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. 278 с.
14. Сментина Н. В. Неузгодженість у формуванні стратегій економічного та соціального розвитку територій. Формування соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах спільних трансформацій : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2013 р. Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ, 2013. С. 248–250.
15. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» / [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>

16. Реформа децентралізації в Україні / [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vyadvannya/reforma-decentralizaciyi>
17. Стратегічне управління : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей / Н.С. Краснокутська, І.А. Кабанець – Харків : НТУ «ХП», 2017. – 460 с.
18. Сментина Н. В., Фіалковська А. А. Стратегічне планування місцевого розвитку : навч. посіб. Київ : ФОП Гуляєва В. М., 2019. 244 с.
19. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. / [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text/>.
20. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. / [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text/>.
21. Підлісна О.А. Стан та перспективи розвитку регіонів України: методи оцінки ефективності територіальних утворень. Регіональна економіка. - 2007. – № 1. - С. 104-116.
22. Gordon G. L. 1993. Strategic planning for local government. Washington, DC: ICMA. 176 p
23. Збірник «Актуальні проблеми політики» включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» у галузі політичних та юридичних наук (052 «Політологія», 081 «Право») на підставі Наказу Міністерства освіти та науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1). / [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://doi.org/10.32837/app.v0i69>
24. Mishra S., Mohanty B. Approaches to strategy formulations: A content analysis of definitions of strategy. Journal of Management & Organization. 2020. Pp. 1–28.

25. Карпіщенко О.І., Ілляшенко К.В., Карпіщенко О.О. Стратегічне планування: навч. посібник. Суми, 2013. 446 с.
26. Гордієнко Т.І. Стратегічний аналіз: навч. посіб. / Т.І. Гордієнко. - ТС : Ялерта, 2006. - 404 с.